

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของมิวสิกวิดีโอในฐานะโฆษณาแฝงที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่น" ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาเนื่องจากการวิจัยนี้มุ่งศึกษาลักษณะอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็นตลอดจนแนวโน้มในการเกิดพฤติกรรมของวัยรุ่นอันเป็นผลกระทบบนจากการเปิดรับมิวสิกวิดีโอ

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษามิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากลของศิลปินนักร้องที่บริษัทผู้ผลิตเพลงของศิลปินนั้นๆ ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายของสินค้า (เพลงหรืออัลบั้มเพลง) ที่ตรงกับประชากรหรือกลุ่มวัยรุ่นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้กำหนดขอบเขตของการคัดเลือกมิวสิกวิดีโอที่จะศึกษาไว้คือจะต้องเป็นมิวสิกวิดีโอที่เผยแพร่ออกอากาศในช่วงระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2542 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2542 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วางกรอบในการศึกษาเป็นดังนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล
2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและชิ้นงานมิวสิกวิดีโอ

แต่ละแหล่งข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

1. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล เป็นแหล่งข้อมูลหลักที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้ตรงตามประเด็นและตรงวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของมิวสิกวิดีโอ ได้แก่

- นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน โดยจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อมิวสิกวิดีโอในด้านผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับวัยรุ่นซึ่งจะเป็นมุมมองในมิติด้านการสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ศึกษาถึงผลกระทบที่วัยรุ่นจะได้รับจากการรับชมมิวสิกวิดีโอโดยเป็นการวิเคราะห์บนพื้นฐานของอิทธิพลของมิวสิกวิดีโอในฐานะความเป็นผลิตผลทางด้านการสื่อสารมวลชน

- นักวิชาการด้านจิตวิทยา จำนวน 2 ท่าน โดยจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อมิวสิกวิดีโอในด้านผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับวัยรุ่นซึ่งจะเป็นมุมมองในมิติด้านจิตวิทยา ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ศึกษาถึงผลกระทบที่วัยรุ่นจะได้รับจากการรับชมมิวสิกวิดีโอโดยเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของวัยรุ่น

- ผู้สร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอ (Creative Man) ซึ่งจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาโดยตรง ซึ่งผู้สร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด วัตถุประสงค์ สาระเนื้อหาของการสร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอ ซึ่งจะเป็นมุมมองในมิติด้านฐานะของการเป็นผู้ผลิตมิวสิกวิดีโอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาถึงผลกระทบต่อวัยรุ่นที่จะได้รับการรับชมมิวสิกวิดีโอ โดยเป็นการวิเคราะห์บนพื้นฐานขององค์ประกอบด้านการสื่อสารที่ผู้ผลิตเป็นผู้ใส่รหัส (Encode) ต่างๆ เข้าไปในเนื้อหาสารในรูปของมิวสิกวิดีโอ

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่วิเคราะห์เนื้อหาของมิวสิกวิดีโอ

สาขา	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง	วันที่ให้สัมภาษณ์	หมายเหตุ
1. นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์	อาจารย์พจนานัฐ ฐปแก้ว	อาจารย์ประจำ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	7 เม.ย. 2543	
	อาจารย์วงหทัย ต้นชีวะวงศ์	อาจารย์ประจำ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	7 เม.ย. 2543	
2. นักวิชาการด้านจิตวิทยา	รศ. ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร	อาจารย์ประจำคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	10 เม.ย. 2543	
	อาจารย์เรวัติ วัฒมทกโกศล	อาจารย์ประจำคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	12 เม.ย. 2543	
3. ผู้สร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอ	นายมานพ ชาญยุทธกร	หัวหน้าแผนกสร้างสรรค์ บริษัท อาร์เอส โปรโมชั่น 1992 จำกัด	31 มี.ค. 2543	เป็นผู้สร้างสรรค์มิวสิ กวิดีโอเพลง "คนเดินดิน" และ "หัวใจกระต่าย"

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่วิเคราะห์เนื้อหาของมิวสิกวิดีโอ

สาขา	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง	วันที่ให้สัมภาษณ์	หมายเหตุ
	นายปริญญาต์ โพธิ์แดง	ผู้จัดการฝ่ายส่งเสริมการตลาด บริษัท มอร์มิวสิก จำกัด*	5 เม.ย. 2543	เป็นผู้ร่างสรรค์มิวสิก วิดีโอเพลง "คืนจันทร์" และ "ซาหัล"
	นายอภิชาติ ไกวานิชย์	ผู้กำกับอิสระ**	3 เม.ย. 2543	เป็นผู้ร่างสรรค์ มิวสิกวิดีโอเพลง "เจ้าช้อ มาลี"

* บริษัท มอร์ มิวสิก จำกัด เป็นบริษัทหนึ่งในเครือของบริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)

** นายอภิชาติ ไกวานิชย์ เป็นผู้กำกับอิสระภายใต้การว่าจ้างของบริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) เพื่อกำกับการร่างสรรค์มิวสิกวิดีโอเพลง "เจ้าช้อมาลี"

1.2 ผู้เปิดรับมิวสิกวิดีโอ ได้แก่วัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทัศนคติและพฤติกรรมที่เกิดจากการรับชมมิวสิกวิดีโอที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อใช้ศึกษา

2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและชิ้นงานมิวสิกวิดีโอ ได้แก่

2.1 ข้อมูลจากเอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยเป็นเอกสารทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ

2.2 เทปบันทึกมิวสิกวิดีโอที่คัดเลือกเพื่อการศึกษา

ประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป้าหมายในการศึกษาเป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปีหรือที่เรียกว่าอยู่ในช่วง Late Adolescence ทั้งเพศหญิงและเพศชาย

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้แก่วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปีหรือที่เรียกว่าอยู่ในช่วง Late Adolescence ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ จะต้องเป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปีที่เปิดรับมิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากลโดยผู้วิจัยใช้วิธีการหากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวด้วยรูปแบบอาสาสมัครที่ผู้วิจัยจะประกาศรับผ่านทางสื่อต่างๆ อาทิ ป้ายประกาศของมหาวิทยาลัยต่างๆ และ Web Board ต่างๆ ของไทยจากอินเทอร์เน็ต (Internet) อาทิ sanook.com หรือ pantip.com เป็นต้น ซึ่ง Web Board เป็นสื่อสมัยใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มคนได้ในวงกว้างที่ไม่จำกัดทั้งระยะทาง พื้นที่และเวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นดังนี้คือ

1. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับวงการสื่อสารมวลชน

จิตวิทยาและวงการเพลง ซึ่งได้แก่ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ นักวิชาการด้านจิตวิทยาและผู้สร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอ (Creative Man) เพื่อให้ได้มาซึ่งมุมมองที่ครอบคลุมถึงผลกระทบของมิวสิกวิดีโอที่มีต่อวัยรุ่นในมิติต่างๆ เพื่อให้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดจากการรับชมมิวสิกวิดีโอของวัยรุ่น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากวัยรุ่นอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Participant) และจำนวนกลุ่มที่จะศึกษา โดยได้อาศัยเกณฑ์ดังต่อไปนี้ในการดำเนินการคือ

1. ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มเพศชายและเพศหญิง ตลอดจนการแบ่งออกเป็นกลุ่มช่วงอายุ 18, 19, 20 และ 21 ปี เนื่องจากผู้ที่เข้าร่วมสนทนา (Participant) ควรจะมีลักษณะร่วมเหมือนกัน อาทิ เพศ อายุ เนื่องจากความเหมือนกันของลักษณะร่วมจะช่วยขจัดปัญหาความกำกวม การข่มและการครอบงำทางความคิด ซึ่งลักษณะร่วมที่เหมือนกันของผู้ที่เข้าร่วมสนทนาจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีเป็นกันเอง ผ่อนคลายและเป็นมิตรมากขึ้น (Greenbaum, 1998: 35-36)

2. ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ที่เข้าร่วมสนทนา (Participant) ออกเป็นกลุ่มละ 4 คนซึ่งเป็นการใช้รูปแบบการสนทนากลุ่มแบบ Minigroup* โดย Greerbaum (1998: 3) เสนอว่ารูปแบบดังกล่าวจะใช้ผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวนระหว่าง 4-6 คน ซึ่งจะมีข้อดีคือจะสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้เข้าร่วมสนทนาได้ลึกกว่ารูปแบบอื่น เนื่องจากโดยปกติแล้วการสนทนากลุ่มจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมงจะเหมาะสม ซึ่งหากมีจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนา มากก็ทำให้เวลาเฉลี่ยต่อคนในการแสดงความคิดเห็นน้อยลง ซึ่งหมายความว่ายิ่งหากมีจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนา มากการเข้าถึงข้อมูลก็จะยิ่งน้อย

---

*Greenbaum (1998: 1-4) ได้เสนอรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ว่าแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1. Full Group ใช้ผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 8-10 คน และใช้เวลาการสนทนาประมาณ 1.5-2 ชั่วโมง
2. Minigroup ใช้ผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 4-6 คน และใช้เวลาการสนทนาประมาณ 1-1.5 ชั่วโมง
3. Telephone Group เป็นการใช้ Telephone Conference Call ซึ่งจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนาขึ้นอยู่กับประเด็นในการวิจัยและงบประมาณ โดยมักใช้เวลาการสนทนาประมาณ 0.5-2 ชั่วโมง

นอกจากนั้น Michell (1999: 37) ได้เสริมว่าจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนาในการสนทนากลุ่มโดยปกติจะมีจำนวนระหว่าง 3-4 คนและการสนทนากลุ่มจะยังมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากผู้เข้าร่วมสนทนาที่กำหนดไว้เป็นนักศึกษาโดย Michell แนะนำว่าผู้เข้าร่วมสนทนาควรจะเป็นกลุ่มเพื่อนที่รู้จักกัน ทั้งนี้ Kitzinger และ Rosaline (1999: 8-9) ได้ให้แกคิดว่าหากเป็นการวิจัยทางการตลาด (Market Research) เหมาะที่จะให้ผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 3-12 คน แต่จำนวนดังกล่าวมากเกินไปสำหรับงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ (Sociological Research) ซึ่งควรที่จะให้เพียงจำนวน 3 หรือ 5-6 คน

3. เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการกำหนดจำนวนกลุ่มที่จะทำการสนทนาแต่โดยปกติจะอาศัยงบประมาณในการวิจัยเป็นหลักสำคัญ (Greenbaum, 1998: 34-35) หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัญหาที่วิจัย ข้อจำกัดทางด้านเวลาและทรัพยากร (Kitzinger และ Rosaline, 1999: 7-8) ดังนั้นผู้วิจัยจึงอาศัยหลักเกณฑ์ทางด้านเพศและอายุเป็นหลักโดยได้กำหนดจำนวนกลุ่มสำหรับการสนทนากลุ่มเป็น 8 กลุ่มซึ่งได้แก่กลุ่มวัยรุ่นชายอายุ 18 ปี กลุ่มวัยรุ่นหญิงอายุ 18 ปี ตลอดจนถึงกลุ่มวัยรุ่นชายอายุ 21 ปีและกลุ่มวัยรุ่นหญิงอายุ 21 ปี

ดังนั้นจำนวนตัวอย่างที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่มจึงมีทั้งหมด 32 คนโดยจะแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มๆ ละ 4 คนซึ่งจะเป็นการกระจายที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกระดับอายุและเพศ ทั้งในกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวได้รับการแบ่งกลุ่มเป็นดังนี้คือ

1. กลุ่มวัยรุ่นเพศชายอายุ 18 ปี จำนวน 4 คน
2. กลุ่มวัยรุ่นเพศหญิงอายุ 18 ปี จำนวน 4 คน
3. กลุ่มวัยรุ่นเพศชายอายุ 19 ปี จำนวน 4 คน
4. กลุ่มวัยรุ่นเพศหญิงอายุ 19 ปี จำนวน 4 คน
5. กลุ่มวัยรุ่นเพศชายอายุ 20 ปี จำนวน 4 คน
6. กลุ่มวัยรุ่นเพศหญิงอายุ 20 ปี จำนวน 4 คน
7. กลุ่มวัยรุ่นเพศชายอายุ 21 ปี จำนวน 4 คน
8. กลุ่มวัยรุ่นเพศหญิงอายุ 21 ปี จำนวน 4 คน

ในการสนทนากลุ่มนั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) โดยอาศัยแนวคำถามที่ได้รับการจัดเตรียมไว้ก่อนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อที่จะสามารถควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็นและได้ข้อมูลตามที่ต้องการตลอดจนมีความเป็นเหตุเป็นผลเป็นเครื่องมือในการวิจัย

สำหรับหลักในการสร้างแนวคำถามในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- นำวัตถุประสงค์ในการวิจัยมาแตกเป็นประเด็นหลัก
- ขยายประเด็นหลักให้เป็นประเด็นย่อย เพื่อรวบรวมคำตอบไปสรุปให้ตรงกับวัตถุประสงค์

ในการสร้างแนวคำถาม ผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะคำถามเปิดเชิงซักหาคำตอบและเหตุผลโดยเริ่มจากคำถามเบื้องต้นทั่วไป ไปเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนและการเปิดรับมิวสิกวิดีโอ จากนั้นจะทำการฉายเทปบันทึกมิวสิกวิดีโอที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษาทั้งหมดแล้วผู้วิจัยจึงถามผู้เข้าร่วมการสนทนาว่าสามารถจำมิวสิกวิดีโอเรื่องใดหรือศิลปินนักร้องคนใดได้ พร้อมถามความคิดเห็นว่าผู้เข้าร่วมการสนทนาชอบหรือไม่ชอบมิวสิกวิดีโอเรื่องใดมากที่สุดพร้อมเหตุผลทั้งนี้เพื่อทราบถึงพื้นฐานความรู้สึกของกลุ่มและเหตุผลเบื้องหลังของความชอบและไม่ชอบซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

จากนั้นผู้วิจัยจะนำเข้าสู่คำถามหลักในเรื่องของความเข้าใจเนื้อหาของมิวสิกวิดีโอ รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อทัศนคติและพฤติกรรมโดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาทำการสนทนาถามตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยการสนทนาจะอยู่ในกรอบแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ทราบถึงความเข้าใจ ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมดแล้วจึงนำมาเป็นข้อสรุป นอกจากนี้ยังมีการถามคำถามเสริมซึ่งเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมาแต่เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นระหว่างการสนทนาและยังคงอยู่ในประเด็นเพื่อช่วยให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำการวิจัยมากขึ้น

การจัดสนทนากลุ่มครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 1.5 ชั่วโมง โดยใน 15 นาทีแรกเป็นการแนะนำตัวผู้ดำเนินการสนทนาและผู้เข้าร่วมการสนทนา เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนามีการพูดคุยทำความรู้จักเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองพร้อมกับสนทนาเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องการเปิดรับสื่อมวลชนและมิวสิกวิดีโอโดยทั่วไป

2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและชิ้นงานมิวสิกวิดีโอ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งเอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยนี้ทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศรวมถึงมิวสิกวิดีโอที่จะนำมาใช้เป็นกรณีศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากบริษัทที่ดำเนินธุรกิจผลิตผลงานเพลงไทยสากลในประเทศไทยทั้งหมดจำนวน 18 บริษัท* สมาคมเทปและแผ่นเสียงไทย, จดหมาย, 3 มีนาคม 2543) ผู้วิจัยได้เลือกศึกษามิวสิกวิดีโอของ บริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท อาร์เอส โปรโมชัน 1992 จำกัด เนื่องจาก จากบริษัททั้ง 2 ถือว่าเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านเพลงที่ใหญ่ที่สุดของประเทศและผลงานเพลงที่ได้รับการผลิตโดยทั้ง 2 บริษัทรวมกันก็มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดประมาณร้อยละ 75 (ภัทราวรรณ พูลทวีเกียรติ, บรรณานุกรม, 2540: 18) ซึ่งสามารถครอบครองอุตสาหกรรมเพลงไทยได้เกือบทั้งหมด (อนันต์ ลือประดิษฐ์, 2543: 1)

นอกจากนี้ทั้ง 2 บริษัทต่างมีรายการเพลงของตัวเองในช่วงเวลาต่างๆ ในโทรทัศน์มากมายโดยเฉพาะในช่วงเวลาไพรม์ไทม์ (Prime Time) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ชมมากที่สุด ทำให้ผลงาน มิวสิกวิดีโอของทั้ง 2 บริษัทสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าบริษัทอื่นๆ (Burpee, 1996: 65-66)

เมื่อรวบรวมมิวสิกวิดีโอของทั้ง 2 บริษัทรวมกัน ในขั้นต่อมาผู้วิจัยได้คัดเลือกมิวสิกวิดีโอ จำนวน 5 เรื่อง** โดยอาศัยเกณฑ์ความนิยมของวัยรุ่นที่มีต่อมิวสิกวิดีโออื่นๆ โดยผู้วิจัยได้อาศัย การจัดอันดับเพลงไทยสากลยอดนิยมของ 104.5 Channel VFM* ซึ่งเป็นคลื่นวิทยุอิสระที่ไม่ขึ้นกับ

*สมาคมเทปและแผ่นเสียงไทย (Thai Magnetic Tape and Record Association) เป็นสมาคมของผู้ประกอบธุรกิจด้านดนตรีของประเทศไทย โดยมีสมาชิกเป็นบริษัท, ห้างหุ้นส่วน, ร้านค้าเทป รวมจำนวนทั้งสิ้น 83 ราย โดยมีสมาชิกที่ดำเนินธุรกิจด้านเพลงไทยสากลเป็นจำนวน 18 ราย

**เนื่องจากมิวสิกวิดีโอ 1 เรื่องจะมีความยาวประมาณ 4-5 นาทีและการสนทนากลุ่มที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพจะใช้เวลาประมาณ 1.5 ชั่วโมง ดังนั้นการเลือกมิวสิกวิดีโอเพียง 5 เรื่องจึงมีความเหมาะสมในแง่ของการควบคุมเวลาได้เป็นอย่างดี

*104.5 Channel VFM เป็นคลื่นวิทยุรายการเพลงของบริษัท คลิค เรดิโอ จำกัดซึ่งไม่ได้เป็นบริษัทในเครือของบริษัทหรือค่ายเทปใด โดยวางบทบาทเป็นสถานีเพลงที่เป็นทางเลือกใหม่ให้แก่ผู้ฟังในการเปิดเพลงที่มีคุณภาพ มีความเป็นอิสระในการเล่นเพลงไม่ขึ้นกับสังกัดเทปใด ซึ่งจะมีการจัด อันดับความนิยมเพลงเป็นประจำทุกสัปดาห์ โดยอาศัยหลักเกณฑ์คือจำนวนการขอเพลงจากผู้ฟัง (Request) และการเล่นเพลงของดีเจ (Airplay) เรียงอันดับความนิยมเพลงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 40 อันดับในแต่ละสัปดาห์ โดยเริ่มจัดอันดับเพลงครั้งแรกประมาณวันที่ 1 สิงหาคม 2542 (พงศวินทร์ อุลิศ, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2543)

สังกัดหรือค่ายเทปใด โดยคลื่นวิทยุดังกล่าวได้ทำการจัดอันดับความนิยมของเพลงในทุกสัปดาห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะรวบรวมมิวสิกวิดีโอที่มาจากอันดับเพลงที่เป็นที่นิยมสูงสุดหรือติดอันดับนานที่สุดและเป็นผลงานเพลงของ 2 บริษัทดังกล่าวที่ได้รับการผลิตขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายคือวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปีเพื่อนำมาใช้ทดสอบต่อไปทั้งนี้เนื่องจากความนิยมของเพลงจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความชื่นชอบของผู้ฟังที่มีต่อเพลงๆ นั้นซึ่งการรับชมมิวสิกวิดีโอเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งมิวสิกวิดีโอที่ได้รับการจัดทำขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายหลักดังกล่าวอาจจะส่งผลกระทบต่อมิวสิกวิดีโอเพลงที่เป็นที่นิยมน้อยกว่าหรือมิวสิกวิดีโอที่ไม่ได้รับการจัดทำขึ้นเพื่อกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

การจัดอันดับความนิยมสูงสุด 5 เพลงแรกของสถานีวิทยุ 104.5 Channel VFM ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2542 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2542 ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 3.2 ผลการจัดอันดับความนิยมสูงสุด 5 เพลงแรกของสถานีวิทยุ 104.5 Channel VFM ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2542 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2542

เพลง	ศิลปิน	อัลบั้ม	บริษัท
1. เจ้าช่อมาลี	Mr. Team	Money Money	บมจ. แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์
2. คีนจันท์	LOSO	Rock & Roll	บมจ. แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์
3. หัวใจกระดาศ	คู่-ธรรพ์ณธร	คนธรรพ์ณธร	บริษัท อาร์เอส โปรโมชั่น 1992 จำกัด
4. คนเดินดิน	คู่-ธรรพ์ณธร	คนธรรพ์ณธร	บริษัท อาร์เอส โปรโมชั่น 1992 จำกัด
5. สาทิส	LOSO	Rock & Roll	บมจ. แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์

และเมื่อได้มิวสิกวิดีโอที่ต้องการศึกษาจำนวน 5 เรื่องแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเรียงลำดับของมิวสิกวิดีโอใหม่เพื่อนำไปใช้ทดสอบด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจง (Simple Random Sampling) เพื่อเป็นการขจัดตัวแปรทางด้านความนิยมในมิวสิกวิดีโอออก ทั้งนี้ผลการสุ่มตัวอย่างได้ลำดับของมิวสิกวิดีโอเพื่อใช้ในการจัดลำดับเปิดให้กลุ่มตัวอย่างรับชมเป็นดังนี้คือมิวสิกวิดีโอเพลงคนเดินดิน, คีนจันท์, เจ้าช่อมาลี, สาทิส และ หัวใจกระดาศตามลำดับ

ดังนั้นเครื่องมือทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวมทั้งเทปบันทึกภาพมิวสิกวิดีโอ เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นวีดีทัศน์ (Video Cassette Player) โทรทัศน์ เครื่องบันทึก

เสียงและสมุดบันทึกข้อความ ทั้งนี้การสนทนากลุ่มจะจัดขึ้นในห้องที่มีอากาศที่ถ่ายเทสะดวกและบรรยากาศดีไม่มีการรบกวนใดๆ

การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยนี้ รวมทั้งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบในการสร้างคำถาม ประกอบกับขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิเทศศาสตร์เพื่อพิจารณาว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนคำถามใด เพื่อให้ได้คำถามที่เหมาะสมและเชื่อถือความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้วางหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ นักจิตวิทยาและผู้สร้างสรรค์มีวสิทวิดีโอโดยการถอดบทสัมภาษณ์จากเทปบันทึกเสียง จากนั้นจึงคัดเลือกข้อความ และประเด็นที่สำคัญเพื่อนำมาตีความหมายและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยการถอดบทสนทนาจากเทปบันทึกเสียงมาทำการวิเคราะห์โดยเทียบกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ นักจิตวิทยาและผู้สร้างสรรค์มีวสิทวิดีโอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการอธิบายข้อมูลโดยนำเอาความคิดเห็นและประเด็นที่เด่นๆ มีน้ำหนักมาอธิบายโดยมีเหตุผลสนับสนุน พร้อมกับยกตัวอย่าง ประกอบกับการวิเคราะห์ของผู้วิจัยโดยอิงข้อมูลประเภทเอกสารรวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง